

Motion till riksdagen 2025/26:4169

av **Malcolm Momodou Jallow m.fl. (-)**

med anledning av prop. 2025/26:263 Stärkt återvändandeverksamhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2025/26:263 i dess helhet.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regler om återvändarverksamhet bör utformas och tillämpas på ett sätt som säkerställer rättssäkerhet, proportionalitet, skyddet för grundläggande fri- och rättigheter och principen om likabehandling, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inre utlänningskontroller inte får leda till etnisk profilering, godtyckliga kontroller eller minskad tillit till myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvångsåtgärder såsom husrannsakan, omhändertagande av mobiltelefoner, biometrisk autentisering och kopiering av privata uppgifter kräver starkare rättssäkerhetsgarantier än vad regeringen föreslår och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en ny samlad konsekvensanalys av propositionens effekter på rättssäkerhet, integritet, barns rättigheter, diskriminering, myndighetstillit och Sveriges internationella människorättsåtaganden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringens proposition 2025/26:263 innebär en omfattande förstärkning av statens kontroll och tvångsbefogenheter inom migrationsområdet. Propositionen presenteras som ett sätt att effektivisera återvändandeverksamheten. I praktiken innebär den dock ett långtgående skifte i svensk migrationspolitik där fler myndigheter, fler register, fler tvångsmedel och mer övervakning görs till bärande principer.

Riksdagen bör avslå propositionen i dess helhet.

Ett rättssäkert och fungerande återvändandesystem är viktigt. Men återvändandeverksamhet får aldrig byggas genom att rättsstatens grundläggande principer försvagas. Effektivitet kan inte vara det enda måttet på god lagstiftning. Staten måste också respektera proportionalitet, integritet, likabehandling, barnets bästa och människors rätt till privat- och familjeliv.

Propositionen riskerar att föra Sverige i en farlig riktning: från rättssäkerhet till kontroll, från tillit till misstänkliggörande och från myndighetsservice till angiveri och migrationsövervakning.

Välfärdsmyndigheter ska inte göras till migrationspolis

Regeringen föreslår att flera centrala myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Pensionsmyndigheten och Skatteverket, på eget initiativ ska lämna uppgifter till Polismyndigheten om det finns anledning att anta att en person saknar rätt att vistas i Sverige.

Detta är en principiellt mycket allvarlig förändring.

Människor ska kunna kontakta myndigheter för att få information, stöd, service och rättigheter tillgodosedda utan rädsla för att kontakten automatiskt kan leda till angiveri och migrationskontroll. Om människor börjar undvika kontakt med myndigheter riskerar det att få allvarliga konsekvenser för både individen och samhället.

Det kan innebära att människor inte söker stöd, inte fullgör skyldigheter, inte vågar kontakta myndigheter och inte får tillgång till rättigheter som de faktiskt har. Det riskerar också att försämra myndigheternas möjlighet att utföra sina grunduppgifter. Vi anser att välfärdsmyndigheter inte ska ges angiveriliknande uppgifter i migrationskontrollen.

En välfärdsstat bygger på tillit. Regeringens förslag riskerar att underminera den tilliten.

Risk för etnisk profilering och godtyckliga kontroller

Propositionen innebär att inre utlänningskontroller ska kunna vidtas om det finns anledning att anta att en utlänning saknar rätt att vistas i Sverige. Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till omständigheter som kan iakttas på platsen och uppgifter som Polismyndigheten eller Kustbevakningen förfogar över.

Detta väcker allvarliga frågor om rättssäkerhet och diskriminering.

Risken är uppenbar att människor som uppfattas som ”utländska” i större utsträckning blir föremål för kontroll. Det kan handla om hudfärg, språk, namn, klädsel, religion eller andra yttre markörer. För människor med utländsk bakgrund, afrosvenskar, muslimer och andra rasifierade grupper kan detta innebära en ökad risk för att stoppas, kontrolleras och misstänkliggöras i vardagen. Det är inte acceptabelt.

Ett demokratiskt samhälle får inte införa regler som i praktiken riskerar att skapa ett system där vissa kroppar kontrolleras mer än andra.

Husrannsakan utan brottsmisstanke är oproportionerligt

Regeringen föreslår att Polismyndigheten ska kunna genomföra husrannsakan för att söka efter pass eller andra identitetshandlingar.

Husrannsakan är en mycket ingripande åtgärd. Att staten går in i människors hem är ett av de mest långtgående inträngen i den personliga integriteten. Sådana åtgärder måste vara noggrant avgränsade, nödvändiga och proportionerliga.

Det är särskilt problematiskt att åtgärden ska kunna användas inom migrationskontrollen utan att personen är misstänkt för brott. Regeringen presenterar inte tillräckligt starka skäl för att en så ingripande åtgärd är nödvändig och proportionerlig i den omfattning som föreslås.

Mobiltelefonen är människans mest privata rum

Förslaget om att myndigheter ska kunna omhänderta och undersöka elektronisk kommunikationsutrustning är en av propositionens mest integritetskänsliga delar.

En mobiltelefon innehåller i dag inte bara kontaktuppgifter. Den innehåller hela människors liv: familjebilder, privata samtal, medicinsk information, politiska och religiösa kontakter, ekonomiska uppgifter, platsdata, sociala relationer, juridisk kommunikation och i vissa fall uppgifter som är direkt kopplade till asylskäl.

Att staten ges möjlighet att omhänderta, undersöka och kopiera uppgifter från en sådan enhet innebär ett mycket långtgående intrång i privatlivet.

Särskilt problematiskt är att uppgifter som hittas i samband med en sådan undersökning ska kunna användas för andra ändamål än det ursprungliga syftet. Det öppnar för s.k. ändamålsglidning, där en åtgärd som motiveras med identitetskontroll i praktiken kan bli ett bredare verktyg för övervakning och brottsbekämpning. Detta är inte acceptabelt utan mycket tydligare rättssäkerhetsgarantier.

Biometrisk registrering och registersamkörning riskerar att normalisera övervakning

Propositionen innebär också utökade möjligheter att ta, lagra, använda och jämföra fingeravtryck och fotografier i utlännings- och medborgarskapsärenden. Uppgifter ska kunna användas för fler ändamål och jämföras med Polismyndighetens biometriskregister. Säkerhetspolisen föreslås dessutom få direktåtkomst till Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier.

Detta väcker allvarliga frågor om integritet, proportionalitet och ändamålsglidning.

Migrationssystemet får inte bli en bakväg till generell övervakning av människor med utländsk bakgrund. Den som söker skydd, uppehållstillstånd eller medborgarskap ska inte behandlas som ett säkerhetsshot per automatik.

Rätten till asyl och rätten till privatliv måste värnas även i ett system där staten har legitima behov av identitetskontroll.

Barnets bästa och familjelivet måste väga tyngre

Propositionen riskerar även att påverka barn och familjer. Om föräldrar undviker myndighetskontakt av rädsla för informationsöverföring kan det få direkta konsekvenser

för barns rättigheter. Barn kan påverkas av att föräldrar inte söker stöd, inte vågar kontakta myndigheter eller lever i ökad rädsla för kontroll.

Barnkonventionen är svensk lag. Barnets bästa måste vara en verklig och styrande princip, inte en formalitet i lagstiftningsprocessen.

Regeringen har inte tillräckligt visat hur förslagen påverkar barn i praktiken.

En rättssäker migrationspolitik kräver mer än kontroll

Det finns behov av ett fungerande migrationspolitik. Men ett sådant arbete måste bygga på rättssäkerhet, tydlighet, juridiskt stöd, socialt arbete, diplomatiskt samarbete och respekt för mänskliga rättigheter.

Regeringens proposition lägger i stället tyngdpunkten på kontroll, tvång, övervakning och angiveri. Det är fel väg.

Sverige behöver inte ett migrationssystem där människor jagas djupare in i skuggsamhället. Sverige behöver ett system där myndigheter arbetar rättssäkert, humant och effektivt utan att montera ned tilliten mellan individ och samhälle.

Riksdagen bör därför avslå proposition 2025/26:263 i dess helhet.

Malcolm Momodou Jallow (-)

Lorena Delgado Varas (-)

Daniel Riazat (-)